

שיעור שני

הוצאה מלאכה גרועה היא

מראי מקומות: דף ב ע"א "יציאות השבת" וכו' — תוספות ד"ה פשט, ופסקי הרי"ד ד"ה פשט בעה"ב; דף ג ע"א "מ"מ תרתי סרי" וכו' — רש"י ד"ה פטורי דאתי, וד"ה ידו לא נייה, תוספות ד"ה פטורי דאתי, ד"ה שניהם פטורין, וד"ה עקירת גופה, ותוספות ישנים שם; מאירי לדף ג ע"ב ד"ה יש לדון; תוספות לדף ד ע"א ד"ה דרבי עקיבא; רבנו חננאל לדף צו ע"ב (נדפס בדף צו ע"ב), וחכמת שלמה שם ד"ה תוס' בד"ה הכנסה; שו"ע אר"ח סימן שיח סעיף א.

"יציאות השבת שתיים שהן ארבע בפנים, ושתיים שהן ארבע בחוץ. כיצד? העני עומד בחוץ ובעל הבית בפנים; פשט העני את ידו לפנים ונתן לתוך ידו של בעל הבית, או שנטל מתוכה והוציא — העני חייב ובעל הבית פטור. פשט בעל הבית את ידו לחוץ ונתן לתוך ידו של עני, או שנטל מתוכה והכניס — בעל הבית חייב והעני פטור" וכו'. וכתבו התוספות (בד"ה פשט): "תימה לר"י אמאי צריך למתני תרתי, דעני ודבעה"ב, וכן בריש שבועות דמפרש בגמרא שתיים דעני ודבעל הבית — מה שייך לקרותו שתיים? מה לי עני מה לי עשיר. ונראה לר"י דאיצטריך לאשמעי' משום דהוצאה מלאכה גרועה היא, דמה לי מוציא מרה"י לרה"ר, מה לי מוציא מרה"י לרה"י, ולא הוה גמרינן הוצאה דעני מבעה"ב ולא בעה"ב מעני, ותדע מדאיצטריך תרי קראי בהוצאה כדנפקא לן בריש 'הזורק' מיזיללא העם מהביא, ובספ"ק דעירובין נפקא לן מקרא אחרינא, דדרשינן: 'אל יצא איש ממקומו' — 'אל יוציא', והתם פירשתי, והיינו משום דמלאכה גרועה היא" וכו'.

ולהגדרה זו, של מלאכת ההוצאה כמלאכה גרועה, מוצאים אנו ארבע השלכות לדינא. הדין הראשון, המתחדש מתוך הגדרה זו, הוא לעניין החיוב על מלאכת ההוצאה ביום טוב, וכפי שהבאנו בשיעור הקודם. הגמרא בביצה (בדף יב ע"א) דנה האם יש "ערוב הוצאה לשבת וערוב הוצאה ליו"ט", או שיש "ערוב הוצאה לשבת ואין ערוב הוצאה ליו"ט", וכתב הרא"ש בתוספותיו (לסוגיתנו, בד"ה יציאות): "דהיינו טעמא, משום דאינה חשובה מלאכה, ובי"ט כתיב 'לא תעשה מלאכה', ואם כן הגדרת מלאכת ההוצאה כמלאכה גרועה, או 'דאינה חשובה מלאכה' כלשון הרא"ש, היא הגורמת לכך שלא יתחייבו עליה ביום טוב אף למסקנת הגמרא.

הדין השני, המתחדש מתוך הגדרה זו, הוא לעניין ההנאה ממלאכת הוצאה שנעשתה בשבת. רבנו יונה כתב (והובאו דבריו בחידושי הרשב"א לדף קל ע"ב, ד"ה דתניא, וכן בחידושי הריטב"א לעירובין דף מא ע"ב, ד"ה אמר רב פפא, וראה גם בחידושי שם, לדף סח ע"א, ד"ה א"ל ולא שאני) שעל אף שבכל מלאכות השבת נאסרה ההנאה מהדבר שנעשה בו האיסור, וכפי שלומדת הגמרא בכתובות (בדף לד ע"א) מהפסוק: "ושמרתם את השבת כי קדש הוא לכם" (שמות לא, יד) — "מה קודש אסור באכילה, אף מעשה שבת אסורין באכילה", מכל מקום במלאכת ההוצאה אין החפץ שהוצא באיסור נאסר בהנאה, מפני "שלא אסרו במעשה שבת אלא דבר שיש בו מעשה, דהיינו שנעשה שום תיקון בגופו, שזה נקרא מעשה" וכו'. ואם כי הרמב"ן (לעירובין דף מא ע"ב, ד"ה וזו שאמרו) חלק על דברי רבנו יונה, וכן נראה מדברי התוספות (לדף קנא ע"א, ד"ה אא"כ), שהקשו על דברי המשנה: "נכרי שהביא חלילין בשבת לא יספוד בהן ישראל אא"כ באו ממקום קרוב", וכתבו: "תימה לרבי, מה מהני שבאו ממקום קרוב? הלא הביאם דרך רה"ר, ומה לי ארון וקבר שנעשו בשבת, ומה לי חלילים שהובאו דרך רה"ר", ואם כן משמע שהם חולקים על רבנו יונה, וסוברים שקיים איסור ליהנות גם מחפץ שהוצא באיסור. אולם מכל מקום, לדעת

הוצאה מלאכה גרועה היא

רבנו יונה קיים הבדל בין מלאכת ההוצאה לבין שאר המלאכות. ונראה שהמחלוקת בין רבנו יונה ובין הרמב"ן והתוספות היא, שלדעת רבנו יונה מלאכת ההוצאה מוגדרת כ"מלאכה גרועה", מכיוון שבחפץ עצמו לא נעשה כל תיקון, ומכיוון שלא נעשה בו כל תיקון – הרי אין גם לאסור את ההנאה ממנו, ואילו לדעת התוספות והרמב"ן מלאכת ההוצאה מוגדרת כ"מלאכה גרועה" מפני סיבה אחרת, והיא "דמה לי מוציא מרה"י לרה"ר, מזה לי מוציא מרה"י לרה"י", או מכיוון "שאיילו פנה מזוית לזוית משא גדול פטור, והוציא קצת מרשות לרשות חייב" וכו' כלשון הרשב"א (בד"ה יציאות), ואם כי זו היא סברה שמצריכה ללמוד את מלאכת ההוצאה מפסוקים מיוחדים, אולם אין בה כדי להתיר את ההנאה ממלאכת השבת, כפי שסובר רבנו יונה.

והנה, הרמב"ן בעירובין (שם) הוסיף וכתב, ש"מי שהיו לו פירות בביתו והוציאן לרה"ר והחזירן לבית, למה יאסרו? וכי באיסורי שבת באו לידו? והלא בביתו היו עמו ואינו נהנה במעשה שבת כלל, אבל ודאי לאכלן ברה"ר, כיון שבאיסור שבת באו לידו אסור" וכו', ואם כן הוא סובר, שחפץ שהוצא לרשות הרבים והוחזר לרשות היחיד – מותר בהנאה, ולכאורה אין זה מובן מה היא הסברה שבכך, וכפי שכתב שם הגרא"ז מלצר בהגהותיו (אות ט): "יש לעיין דכיון דעכ"פ כבר הי' ברה"ר, וכשצריך לו ברה"י הרי נהנה ממעשה שבת, ובפרט כשלא הוציא ע"מ להחזיר, אטו יהי' נ"מ אם הי' דבר זה מקודם פה בחול, וא"כ מה שאני אם הי' בשבת?". אולם ניתן להסביר, שגם לדעת הרמב"ן יש צורך ליהנות מדבר העבירה. אמנם הרמב"ן סובר שאסור ליהנות ממלאכת ההוצאה על אף שלא נעשה איסור בגוף הדבר, אולם מכל מקום גם הוא מודה שאין איסור ליהנות מהחפץ אלא אם כן נהנים מן ההוצאה, אולם אם אין נהנים כלל מההוצאה, אין קיים איסור בהנאה זאת. איסור ההנאה הוא איסור גברא ליהנות מדבר עבירה, אולם אם אין נהנים מדבר העבירה, אין בכך

איסור, ולכן רק אם עבר החפץ לרשות הרבים, ונהנים מהעברה זו, יש בכך איסור, ולא אם חזר החפץ לרשות היחיד, ואין כל הנאה מכך שהוא היה ברשות הרבים. ואילו שאר הראשונים, האוסרים את ההנאה מחפץ שהוצא באיסור, ומאריך גיסא אינם מביאים את חילוקו של הרמב"ן, סוברים שיש איסור ליהנות מכל חפץ שנעשה בו איסור, גם אם אין נהנים מגוף האיסור. וייתכן שהדבר תלוי במחלוקת הראשונים שהזכרנו בשיעור הקודם, האם מלאכת ההוצאה מוגדרת כמלאכה גרועה מפני "דמה לי מוציא מרה"י לרה"ר, מה לי מוציא מרה"י לרה"י" וכו' כדעת התוספות, או מפני "שאלו פנה מזוית לזוית משא גדול פטור, והוציא קצת מרשות לרשות חייב" וכו' כדעת הרשב"א, שכן לפי שיטת הרשב"א החידוש במלאכת ההוצאה הוא, שעל אף שאין מדובר אלא ש"הוציא קצת", מכל מקום זו היא מלאכת איסור בעצם ההוצאה, ולכן גם אם חזר החפץ לרשות היחיד, יש בכך איסור.

הדין השלישי המתחדש מתוך הגדרה זו הוא לעניין מלאכת הוצאה שנעשתה שלא לצורך גופה. הגמרא בהמשך (בדף צד ע"ב) אומרת, שגם רבי שמעון, הפוטר במלאכה שאינה צריכה לגופה, מחייב במוציא מר לחפור בו וספר תורה לקרות בו, ושואלת: "פשיטא, דאי הא נמי מלאכה שאינה צריכה לגופה היא, אלא מלאכה שצריכה לגופה לרבי שמעון היכי משכחת לה?", ומתרצת: "מהו דתימא: עד דאיכא לגופו ולגופה, כגון מר לעשות לו טס ולחפור, ספר תורה להגיה ולקרות בו, קא משמע לך", ואם כן הגמרא מחדשת שמלאכת ההוצאה אינה צריכה להיעשות לגופה, וזאת בניגוד לשאר המלאכות, וכפי שכתבו התוספות (בדף צד ע"א, ד"ה רבי שמעון), ש"קורע על מתו או שובר כלים למירמי אימתא אאינשי דביתיה — אין צריכין לגופה, דבמשכן היתה קריעה לצורך תיקון דבר הנקרע, ואע"ג דבהוצאה לא בעי רבי שמעון שיהא לגמרי כמו שהיה במשכן, דלא בעי מר לעשות לו טס,

הוצאה מלאכה גרועה היא

או ס"ת להגיה, אע"פ שבמשכן הוצאת הנדבה היתה כדי לתקנה לעשות ממנה משכן וכלים" וכו', ולכאורה אין זה מובן מדוע אכן אין צורך שההוצאה תהיה גם לצורך גופו וגם לצורך גופה כבשאר המלאכות? מדוע את שאר המלאכות למדים אנו לגמרי מן המשכן, ולא את מלאכת ההוצאה? אלא הסבר הדבר הוא, שמכיוון שמלאכת ההוצאה אינה מהווה מלאכת תיקון בחפץ, ולכן היא גם מוגדרת כמלאכה גרועה – לכן אין היא דומה לשאר המלאכות, וחייבים עליה גם כשהתועלת שבה אינה שלמה, והיא נעשית רק לצורך גופו ולא לצורך גופה. כשהמלאכה היא מלאכת תיקון בחפץ, יש צורך שהתיקון יהיה הן לצורך גופו והן לצורך גופה, אולם כשהמלאכה אינה כלל מלאכה של תיקון, אין צורך אלא שתהיה לצורך גופו, על מנת שלא תוגדר כ"מקלקל", אך לא שתהיה לצורך גופה.

והדין הרביעי, המתחדש מתוך הגדרה זו, הוא לעניין חצי שיעור במלאכת ההוצאה. הגמרא בהמשך (בדף ג ע"ב) אומרת, שאדם ששכח והוציא את ידו המלאה לרשות הרבים – יכול להחזירה למקום שהוא הוציא אותה ממנו. והקשה על כך המאירי (בד"ה יש לדון): "תינח לדעת האומר: אין ידיעה לחצי שיעור... אבל לדעת האומר: יש ידיעה לחצי שיעור, ושהלכה כן... היאך אתה אומר כן?", ותירץ: "אנו קבלנו בפרושה, שאף לדעת האומר בעלמא יש ידיעה לחצי שיעור, מודה הוא בזו, שלא אמרו כן אלא כשעשה איסור בהעלמה, [כגון כתב אות אחת, או אכל חצי זית חלב], שאעפ"י שאינו חייב, איסור מיהא איכא, אבל הוצאה שאינה עיקר מלאכה ולא מעשה, עיקר החיוב בהנחה הוא, והכל נגרר אחריה... [כך קבלנו בענין זה, וכך כתבוהו חכמי הדורות, אלא שאינם דברים ברורים כל כך]". ואם כן המאירי מחדש שאין איסור של חצי שיעור במלאכת ההוצאה, והולכים רק אחר ההנחה, וגם זאת מכיוון שמלאכת ההוצאה היא "לא מעשה".

אלא שלפי הגדרה זו, של מלאכת ההוצאה כמלאכה גרועה, יש צורך להבין את דברי התוספות בהמשך. הגמרא בסמוך (בדף ד ע"ב) אומרת: "דר"ע סבר ילפינן זורק ממושיט", והתוספות (הנדפסים בדף ד ע"א, ד"ה דרבי עקיבא) שואלים על כך: "וא"ת והא ע"כ זורק מרשות היחיד לרה"י דרך רשות הרבים לא היה במשכן... וכיון דלא היה במשכן, אמאי מחייב ר"ע? דבתולדה דהוצאה, שהיא מלאכה גרועה, אין לנו לחייב אלא דוקא אותן שהיו במשכן, כדפרישית לעיל", ומתרצים: "וי"ל דר"ע סבר דזורק דמי טפי למושיט ממאי דדמו שאר תולדות להוצאה", ולכאורה דבריהם אינם מובנים, שכן אם מלאכת ההוצאה היא מלאכה גרועה, ואי אפשר ללמוד ממנה תולדות, אי אפשר ללמוד ממנה תולדות גם אם הם דומים למלאכה, מכיוון שהם אינם שווים לה לגמרי. ולכאורה היה ניתן להסביר את דברי התוספות על פי דברי רבנו חננאל. בשיעור הקודם הבאנו מחלוקת בין רש"י לבין רבנו חננאל לגבי המקור שממנו לומדים את איסור מלאכת ההוצאה. רש"י, על המשנה הראשונה (בד"ה שתיים שהן ארבע), כתב ש"בפ' הזורק' ברישיה נפקא לן מ'ויצו משה ויעבירו קול במחנה' וגו' — לא תפיקו מרה"י לרה"ה להביא נדבה למחנה לוייה, ויום השבת היה כדיליף התם" וכו', ואילו רבנו חננאל כתב בפרק "הזורק" (בדף צו ע"ב, ונדפסו דבריו בדף צו ע"ב) "דדייקינן מדלא אמרה תורה איש ואשה אל יביאו עוד לתרומת הקודש, אלא אל יעשו עוד מלאכה קאמרה תורה, ולא הוו עבדי מידי אחרינא אלא מפקי ומייתי, ש"מ דהבאה קרי לה מלאכה, וכיון דאמר להו אל יעשו עוד מלאכה — קבילו, כדכתיב: 'ויכלא העם מהביא', וכיון דהבאה מבתיהון ליתן לגזברים במחנה לוייה בחול איקראי מלאכה, וקי"ל דכל מלאכה אסור' בשבת, איברירה לה מלתא דהוצאה והכנסה נמי מלאכה היא, כשם שנמנעו העם מלהוציא ולהביא וליתן לגזברים, כך נמנעו הגזברין מלקבל מהן ולהכניס ללשכה" וכו'. ואם כי לפי הסברו של רש"י, הסובר שהציווי של "ויעבירו קול במחנה" היה בשבת, ואסר רק הוצאה,

הוצאה מלאכה גרועה היא

קשה אמנם מניין אנו יודעים שזריקה היא תולדה? הרי התורה אסרה רק הוצאה ולא דבר אחר. אולם לפי הסברו של רבנו חננאל, הסובר שהציווי היה בחול, ולימד שהן הוצאה והן הכנסה מוגדרות כמלאכה, ואסורות בשבת, ניתן היה לכאורה להבין, שמכיוון שהחידוש של התורה היה שהוצאה מוגדרת כמלאכה, הרי גם הדומה לה נכלל במלאכה, ולא רק ההוצאה עצמה. אלא שרבנו חננאל המשיך וכתב: "אשכחן הוצאה וזריקה נמי מרשות לרשות דחייב, הזורק ד' אמות ברה"ר מנלן דחייב?", ולפי זה הוא סובר שמלאכת הזריקה הייתה במשכן, ולא שלמדים על כך מתוך שהיא נכללת במלאכת ההוצאה, כפי שרצינו להסביר, ולכאורה אין זה מובן היכן מצינו זאת? וכתב המהרש"ל (בדף צו ע"ב, ד"ה תוס' בד"ה הכנסה) ש"צ"ל דזריקה הוה במשכן מרשות היחיד לרשות הרבים מכח סברא, כמו שהיתה הוצאה" וכו', אולם לכאורה אין זה מובן איזו סברה היא זו, וכיצד ניתן לחדש על פיה שזריקה היא מלאכה? ולכן נראה להסביר, שכוונתם של רבנו חננאל והתוספות היא "דזורק דמי טפי למושיט ממאי דדמו שאר תולדות להוצאה" מכיוון ששאר התולדות דומות לאב רק בתכלית, ואילו בזריקה, המלאכה עצמה היא אותה מלאכה. בניגוד להשקאה הדומה לזריעה, ובניגוד לניכוש הדומה לחרישה, רק בתכלית, ולא בגוף המלאכה, וכפי שאומרת הגמרא במועד קטן (בדף ב ע"ב), הרי בזריקה המלאכה עצמה היא מלאכת הוצאה, אלא שהיא נעשית באופן שונה, ולכן "אשכחן הוצאה וזריקה" במשכן עצמו. ועוד נראה להסביר, שאין כלל הבדל בין הוצאה לזריקה. כפי שבדיני נזיקין וטומאה הדין הוא שכוחו כגופו, כך גם בשבת הדין הוא שכוחו כגופו, והזריקה היא כהוצאה עצמה, ומכיוון שמצינו הוצאה במשכן — הרי כלולה בכך ממילא גם הזריקה.

אלא שלפי זה יהיה צורך להבין את גוף דבריו של רבנו חננאל. רבנו חננאל כותב (שם): "אשכחן הוצאה וזריקה נמי מרשות

לרשות דחייב, הזורק ד' אמות ברה"ר מנלן דחייב? ולכאורה אין זה מוכן מדוע הוא מחלק בין זריקה מרשות לרשות ובין זריקה של ארבע אמות ברשות הרבים? הרי כפי שזריקה מרשות לרשות היא כהוצאה עצמה מכוח דין "כוחו כגופו", כך גם זריקה של ארבע אמות ברשות הרבים צריכה להיות כהעברה עצמה של ארבע אמות ברשות הרבים מכוח דין "כוחו כגופו". ונראה להסביר זאת על פי דברי המאירי. המאירי (בדף ג ע"ב, ד"ה יש לדון) כתב ש"הוצאה שאינה עיקר מלאכה ולא מעשה, עיקר החיוב בהנחה הוא, והכל נגרר אחריה, [ואעפ"י שאמרו שהמעביר שתי אמות בשוגג ושתיים במזיד ושתיים בשוגג פטור, מכל מקום ההעברה דומה למעשה יותר מן ההוצאה]" וכו', ובדבריו מוצאים אנו שני חידושים עיקריים. החידוש הראשון הוא, שבהוצאה "עיקר החיוב בהנחה הוא, והכל נגרר אחריה". ואם כי לכאורה בדבר זה נחלקו הראשונים, שכן רש"י (בדף ג ע"א) כתב ש"פטורי דאתי בהו לידי חיוב חטאת" הן ה"עקירות שהן תחלת המלאכה", ורק התוספות (שם, בד"ה פטורי) נחלקו עליו, ולשיטתם הכוונה איננה לעקירות. אולם בהמשך דבריהם (בד"ה שניהם) כתבו התוספות באופן פשוט ש"לא פריך שיתחייב הראשון, דאין סברא דע"י השני שעשה הנחה וגמר המלאכה יתחייב הראשון, אלא אשני קא פריך שיתחייב, לפי שעל ידו נגמרה המלאכה", ולא הזכירו את שיטת רש"י שחולק וסובר שעיקר המלאכה הוא העקירה, ומתוך כך משמע, שגם רש"י מודה לשיטת התוספות, הסוברים שאת חיוב החטאת ניתן לחייב רק על ההנחה. אמנם רש"י סובר שעיקר העבירה הוא העקירה, אולם את חיוב החטאת ניתן לחייב גם לדעת רש"י רק בשעת גמר המלאכה, ובאותה שעה אי אפשר לחייב למפרע על העקירה, אלא רק על ההנחה. ולפי זה מובן שגם רש"י מודה לחידושו של המאירי, שהחיוב הוא על ההנחה.

והנה, לגבי שאלת הגמרא בהמשך (בדף ג ע"א): "עקירת גופו כעקירת חפץ ממקומו דמי ומיחייב או דילמא לא?", נחלקו

הוצאה מלאכה גרועה היא

הראשונים. התוספות (בד"ה עקירת גופו) כתבו "דהכי נמי מצי למיבעי לענין הנחה" וכו', ואילו התוספות ישנים (בס"ק ב) הביאו את שיטת הרשב"א "דהנחה פשיטא ליה, ואפ"ה בעי על עקירה כדפריך לקמן דלמא הנחה לא בעי אבל עקיר' בעי". ולכאורה הרשב"א סובר, כפי שהסברנו לעיל, שלגבי חיוב החטאת יש לחייב על ההנחה יותר מאשר על העקירה, ויש צורך לברר מה היא סברת התוספות. ונראה להסביר, שלדעת התוספות הדיון של הגמרא הוא: האם אנו רואים את החפץ כמונח על הקרקע שעליה עומד האדם, או לא, ובשאלה זו אין הבדל בין אם האדם עוקר או מניח. ואף על פי שהרשב"א מוכיח את דבריו מתוך הגמרא (בדף ד ע"ב) האומרת: "ודילמא הנחה הוא דלא בעיא הא עקירה בעיא", מכל מקום התוספות סוברים שאין להביא משם ראיה, מכיוון ששם הגמרא דנה לגבי הגדרת מקום חשוב של ארבעה על ארבעה טפחים, ובזה יש הבדל בין עקירה להנחה, שכן בעקירה יש צורך בארבעה על ארבעה טפחים כדי להגדיר את המקום כמקום חשוב, ואילו בהנחה יכול המקום להיות מוגדר כמקום חשוב גם אם אין בו ארבעה על ארבעה טפחים, וכפי שאומרת הגמרא בעירובין (בדף צט ע"א), ש"מחשבתו משויא ליה מקום, דאי לא תימא הכי, הא דאמר רבא: 'זרק ונח בפי הכלב או בפי הכבשן חייב חטאת', והא בעינן הנחה ע"ג מקום ד' וליכא, אלא מחשבתו משויא ליה מקום, ה"נ מחשבה משויא לה מקום" וכו'. והסברה שבדבר היא, שלגבי ההנחה ניתן לומר, שעל ידי שהאדם מניח את החפץ במקום מסוים, הוא מחשיב את המקום גם אם אין בו ארבעה על ארבעה טפחים, אולם לגבי העקירה אי אפשר לומר זאת, שהרי החפץ כבר מונח במקומו, ואין הדבר תלוי בדעת העוקר, ולכן יש צורך בעקירה ממקום של ארבעה על ארבעה טפחים. ברם, לגבי הדיון בגמרא שלנו, אם אנו רואים את החפץ כמונח על גבי הקרקע או לא, אין הבדל בין עקירה להנחה, ולכן כותבים התוספות שאין חילוק ביניהם.

ברם, חידושו השני והעיקרי של המאירי הוא, שבניגוד להעברה של ארבע אמות ברשות הרבים, שיש בה חילוק לחצי שיעור, הרי במלאכת ההוצאה מרשות לרשות אין חילוק לחצי שיעור. בכל המלאכות, לרבות העברה של חפץ ארבע אמות ברשות הרבים, כאשר האדם עושה חצי שיעור, הרי הוא עושה מלאכה שלמה בחצי השיעור שלה, ולכן ניתן לומר שיש חילוק לחצי שיעור. אולם במלאכת ההוצאה מרשות לרשות, כאשר האדם עוקר את החפץ – אין הוא עושה בכך כלל מלאכה, שכן המלאכה נעשית כהרף עין בשעה שהחפץ עובר מהרשות האחת לרשות השנייה, וכפי שכתב רש"י (בדף ג ע"א) ש"ידו לא ניח' – הלכך כי הוציאה לא עקר מידי, ואין דרך הוצאה בלא עקירה והנחה", ואם כן, העקירה וההנחה אינן גורמות אלא לכך שזו תהיה דרך הוצאה, אולם איסור ההוצאה עצמו קיים רק בשעה שהחפץ עובר מן הרשות האחת לרשות השנייה. וכן מוכח גם מתוך דברי הרי"ד שכתב בפסקיו (לדף ב ע"א): "פשט בעל הבית את ידו לחוץ ונטל העני מתוכה, או שנתן לתוכה והכניס, שניהן פטורין – פי', כשפשט ידו מליאה לחוץ עשה הוצאה ועקר מרשות היחיד לרשות הרבים, אבל לא עשה הנחה, שהעני נטל מתוך ידו והניח ברשות הרבים, וכשנתן לתוכה והכניס עשה בעל הבית הנחה בלא עקירה, ולפיכך אינו חייב, והוא פטור אבל אסור מדרבנן, שעשה שום הוצאה והכנסה, ואע"פ שאין שם עקירה והנחה, ודווקא בעל הבית פטור אבל אסור, אבל העני פטור לגמרי, שלא עשה לא הוצאה ולא הכנסה, וכשטילטל בתוך ד' אמות שלרשות הרבים טילטלו, והאי דתני שניהן פטורין, אין פטורין שוה, שלבעל הבית פטור אבל אסור, והעני פטור לגמרי" וכו', ואם כן הוא סובר, שבעצם העקירה וההנחה אין כל איסור, ואפילו לא מדרבנן, וכל האיסור מדרבנן הוא רק בהעברה מרשות אחת לשנייה, ואם קיימים גם עקירה והנחה, בנוסף לעצם ההעברה מרשות לרשות, הרי זה איסור דאורייתא. ומכיוון שעצם ההעברה נעשית כהרף עין, לכן ניתן לומר לגביה שיש חילוק לחצי שיעור. ולפי זה ניתן

הוצאה מלאכה גרועה היא

להבין את דבריו של רבנו חננאל. מתוך דבריו של רבנו חננאל עולה שקיים הבדל בין זריקה של חפץ מרשות לרשות ובין זריקה של חפץ ארבע אמות ברשות הרבים, ולכאורה אין זה מובן מה הוא ההבדל ביניהם? הרי כפי שחייבים על זריקה מרשות לרשות מכוח דין "כוחו כגופו", כך גם צריכים להתחייב על זריקה של ארבע אמות ברשות הרבים מכוח דין זה. אולם לפי היסוד של המאירי, מובן שקיים הבדל בין הוצאה מרשות לרשות ובין העברה של חפץ ארבע אמות ברשות הרבים, שכן בהוצאה מרשות לרשות יש משמעות לתוצאה, שהחפץ נמצא ברשות שונה מזו שהוא היה בה קודם לכן, אולם בהעברה של ארבע אמות ברשות הרבים אין משמעות לתוצאה, שהרי החפץ נשאר באותה רשות שהיה בה קודם לכן, וכל המשמעות היא רק לגבי עצם המלאכה של מעשה ההעברה. ומכיוון שכן, מובן שבהוצאה ניתן לחייב גם על כוחו ולא רק על גופו, מכיוון שלמלאכה עצמה אין משמעות, אלא רק לתוצאה, שהחפץ נמצא ברשות אחרת, ואילו בהעברה של ארבע אמות ניתן לומר שאין מתחייבים אלא על מלאכה שנעשית בגופו, ולא על מלאכה שנעשית בכוחו, מכיוון שעיקר המשמעות של האיסור הוא במלאכה עצמה, של העברת החפץ בשיעור מסוים של ארבע אמות, ולא בתוצאה, ומכיוון שכן, מובן שהיה צורך בלימוד מיוחד שישמיע שאסור גם לזרוק חפץ ארבע אמות ברשות הרבים.